

AZ AMERIKA SAJTÓ FEJE DELMEI.

II. Bennett Jakab.

— **M**IT SZÓL, ön az ifju Bennett legu-
jabb vállalatához? Egy dán ki-
rályi hercegnőt szándékozik nőül venni?
— kérdés a mult tavasszal egy ameri-
kai hirlaptulajdonostól.

— Well, — mond a férfiú gondol-
kodva, s a jókedv árnyalatával, — ez
esetben a dán hercegnő jó szerencsét csi-
nál. E házasság csak azt bizonyítaná,
hogy a dán király következetesen cse-
lekszik, és leányait csak nagyhatalmak
örököseinek adja. Ki tudja, a három kö-
zül, kikkel a dán királyi pár így össze-
sögorosodik, melyiknek hatalma tart
tovább; a hannoveri ház a forradalom
árjában elmerülhet, a holstein-gottorpi
ház elbukhatik, mint előtte már oly so-
kan elbuktak; — a *Herald* uralmát
ellenben sem forradalom, sem örökösö-
dési háborúk meg nem dönthetik, míg
föltételéhez: — az ország és a világ első
lapja lenni, — hü marad.

Az, ki ezeket mondá 35 évvel ezelőtt
szegény ujságkihordó suhanc volt, ki
egy élces, találó feleletével vonta magára
az öreg Bennett figyelmét, kit azután
tudósítónak képezett és ki most egy oly
hirlapi vállalat élén áll, melynek jöve-
delme fölér egy kis hercegséggel. Lesz-
nek, kik talán e felelet elbizottságán mo-
solyogni fognak, de sok igaz van a dolog-
ban. A *Herald* valóban nagy hatalom.

E lap birodalmául az egész világot
szemelte ki. Tudósítói minden nevezetes
állami és egyéb eseménynél jelen van-
nak, történjék az Washington vagy Pek-
king, London, Párizs vagy Kairó, a Neva,
Spree, Duna vagy a Manzaras partjain;
biztosai bejárják az oroszokkal Közép-
Azsia sivatagjait, vagy saját maguk által
összeállított kis sereggel behatolnak
Afrika ember nem járta belsejébe; repor-
tereit ott találjuk a hollandi táborban
Atsin alatt, ott az angoloknál, kik
Ashanti fekete fölsége ellen küzdöttek; a
Herald épp úgy ott hallgatózik a távol

nyugot törvényszéki termében. Iól egy cause célébre van a napirenden, mint a londoni Tichborne-per tárgyalásánál, vagy a newyorki rendőrségnél; emberei a halálbüntetés veszélye dacára bekalandozzák egész Cubát, részt vesznek a tudományos expedíciókban, föl egész az északi sark jég-régióig, ha máskép nem lehet, matróz minőségben is. A világnak nincs oly nevezetes távirati vonala, mely egyik nap úgy, mint a másikon, ne szolgálna a *Herald*-nak; és tudósító irodájában a nap soha alá nem száll. A mi jelentékeny és nevezetes történik a világon, azt a *Herald* közli, ha nem mindenkor előbb is, de legalább a többi lapokkal mindig egyidejűleg. Minden nagyobb angol, francia és német lap szintén tart tudósítókat a világ nevezetesebb pontjain; de az ő tudósításaik legtöbbszörre oly lassan másznak, hogy az események rohanó járása rég maguk mögött hagyja. A *Herald* fő principiuma a gyorsaság. Ameddig a távirda elér, mozgásba hozza azt; a hol nincs távirda, külön futárt, gőzöst fogad, gyakran csak azért, hogy egyetlen egy tudósítást kézhez kerítsen. Előfordul néha az is, hogy némely hatásvadászó ujdonságot ugrat ki, vagy valami nem korrekt dolgot követ el — ez azonban elkerülhetetlen, a hol a főcél és elv az, a mennyire lehet először juttatni mindent a közönség elé. Az a vád azonban, melyet vetélytársai ellene fölhoznak, hogy tudniillik hatásos hirei a szerkesztői irodában gyártatnak, a mai *Herald*-ot nem terhelheti; ha valamely tudósítója hazugságon kaphat, mindenki biztos lehet, hogy annak nem lesz többé alkalma a közönséget másodszor is jégre vinni, ha tévedését elfogadhatólag tisztázni nem sikerül. Az utóbbi években a legsajátságosabb és hihetlenebb dolgokról rendszeren végre kisült, hogy a *Herald* röpitette ki először.

Majd alig hihető, hogy e végtelenbe vesző vállalatot, melynek a lap előállításához szükséges személyzet-száma ezerekre, évi jövedelme milliókra rug, alig 39 éve, egy szegény ördög alapította, üres zsebekkel. S a teremő lángész, ki

a világba e világot teremté: Bennett James Gordon volt. A nagy journalista egy francia származásu skót parasztesz család gyermeke volt, és 1795-ben Skóciában, Keith közelében született. Szülei papnak szánták, és három évig látogatta is az aberdeen-i szeminariumot. Fiatalkori olvasmányai között Franklin önéletrajza tett rá legnagyobb hatást, és valószínűleg e mű érlelte meg benne a gondolatot: Amerikába vándorolni. 25 dollárral zsebében érkezett 1819. tavaszán Halifaxba, innét azonban nemso-kára az Egyesült Államokba ment, hol — miután egy ideig változó szerencsével, mint iskolai és magán tanár, korrektor és könyvvezető működött, — egyik lapnál alárendeltebb munkatársi alkalmazást nyert. Tíz éven keresztül különböző lapoknál — hol Charlestonban, hol Philadelphiában, Newyork és Washingtonban, majd ismét Newyorkban, — mint a »sajtó cigánya« (bohemian) dolgozgatott. Miután, mint journalista némi hirre vergődött, megtakarított kis pénzecskéjét irodalmi vállalatokba fektette. De azok mind elsorvadtak a közönség részvétlensége miatt. Midőn 1835-ben a harmadik lap is megbukott, melyben részes volt, Bennett ismét foglalkozás nélkül és elhagyatva állt Newyorkban. Megkisérlé kereskedelmi iskolát alapítani — senki sem akart tanítványa lenni; tudósítóul ajánlkozott a hírlapokhoz — mind hasztalan. E folytonos balszerencse a legkétségbeesettebb határozatra vitte — és e kétségbeesés eredménye lőn a *New-York-Herald*.

Bennett két szedővel szövetkezett; a kis hármas társaság 300 dollárból álló összes vagyonát összezsápta, és 1835. május 5-én egy kicsike — negyedíves lap jelent meg, melyet hallatlan olcsó áron — egy centért árultak minden utca-sarkon. A közönség nevette e követelő című kis terméket; de olcsósága miatt vevőkre talált. A bástya-utca egyik kis pincéjében huzódott meg szerényen e lap, mely ma az amerikai metropole legbűszkébb márvány palotái egyikében székel. E kellemetlen, gőzös helyiség ajtajának közvetlen közelében állt két üres

lisztes hombár, s ezek fölött egy széles deszkalap. E rögtönzött íróasztal és pénztár mögött, egy magas sovány alak ült, kinek homlokára a gond odaszántotta elmaradhatatlan barázdáit, ki egy személyben szerkesztő, segédszerkesztő, újdondász, korrektor, üzletvezető és ha kellett a lap kihordója is volt — e csodalény maga Bennett, a *Herald* alapítója. Írótársainak egyike, ki figyelemmel kísérte a *Herald* keletkezését, így ír róla: »E nyomasztó légű pincében azonban, ama korhadt szék és a könyörtelen sorssal bátran sikra szálló derék küzdő mögött ott állt a siker istennője, a buta tömeg előtt természetes láthatatlannul, melynek szeme vakabb, semhogy ragyogó alakját megpillanthatná, s füle siketebb, semhogy szárnyainak bátorító suhogását hallhatná.«

Az igénytelen kis lap a fölvilágosodás szolgálatában állott és telve volt érdekes újdonságokkal. Első naptól szép kelendőségnek örvendett és mégis Bennett keserves napokat élt át. Mindent maga végzett; pincéjét kisöpörte, a lapot széthordta, vezércikket, kritikát írt, és újdonságokat gyűjtött, hajhászott. Órák hosszat ott ült hordói mellett és dolgozott, s ha valaki lapért jött hozzá, anélkül, hogy munkájáról föltekintene, monda: »Tegye le centjét, és vegyen egyet.« Bennett amaz emberek közé tartozott, kiknek számára egy napban 25 óra van, melynek, ha a szükség úgy kívánta, mindegyikét a munkára szentelte. Reggel öttől nyolcig vezércikket írt, az üzleti órákban a lap anyagi költségeiről gondoskodott. Egy óra tájban a szedőket már ellátta elegendő kézirattal, s a tözsdére ment, vagy mint újdondász szerteszét a városban kalézo. Négytől hatig már ismét pincéjében dolgozott s elvégezte az azalatti ott összegyűlt teendőket. Azután elnézett színházakba, hangversenyekbe, bálókba, mulatókertekbe stb., s csak miután minderről híven és píkánosan megírta referádáit, s az utolsó hasábot is átrevideálta és sajtó alá adta, dőlt le néhány órára. A szó szoros értelmében egy új Atlasz volt ő, egy vajudó világot

tartva vállain, melyeknek ugyancsak erőseknek kellett lenniök.

Három hónap múlva a kezdetleges kis lebuja a lángok martalékául esett, és két üzlettársa elcsüggedve, a még mindig kétséges vállalatától visszavonult. De Bennett nem adta meg magát. Újra hozzáfogott, és pedig ezúttal egymaga. Egy ideig hirdetések útján üzlettárs után nézett, azonban senkinek sem volt kedve a bizonytalan vállalathoz, ha még oly csekély tőkével is — hozzájárulni. Végre kénytelen volt saját erejére támaszkodva megindítani a lapot. Szeptemberben már mintegy két ezer példányban keringett lapja, és a költségeket nagyjában fődőzte. Magától értetődik, hogy a *Herald* csak helyi érdekű lap volt; de mint ilyen sürge, pikáns és tele a legérdekesebb apróságokkal. Az időtájt a szerkesztők általában csak oly eseményeket, helyi híreket közöltek, melyekről véletlenül értesültek, vagy melyeket mások beküldtek volt nekik; Bennett maga hajszoalta föl az újdonságokat, s a legparányibb dolgot is, a miről meg volt győződve, hogy olvasóit érdekelheti, egyik napról a másikra, finoman, izletesen tálalta föl. Ugyanez év december havában borzasztó tűz ütött ki New-Yorkban, mely e szép város egész kereskedő városrészét teljesen elhamvasztotta. Ez alkalommal tűnt ki csak igazán, minő ujságíró lakott Bennetben. A foglalkozás nélküli reportereket azonnal szerződtette, a tűzvész színhelyét maga is bejárta, s a miről a többi lapok csak néhány szóval emlékeztek meg, arról ő hátsábokon keresztül a legrészletesebb, érdekes közleményeket állította össze; ezenfölül egy fametszvényt készíttetett, mely a leégett városrész képét ábrázolta, és heteken át egyébről sem írt, s lapja még is mindig új meg új részletekkel volt tele.

E naptól kezdve a *Herald* a város organumává lett, mely nyeregből azóta sem tudta őt egyetlen egy vetélytársa is kiűtni. Ez órától kezdve a sors is belefáradott e szívós és életerős ember áldözésébe, azóta a szerencse istenasszo-

nya bőségszarujával egyik milliót a másik után hullatta ölébe. Azonban Bennett minden fölöslegét lapjára fordította. Mindaz, a mit a modern hírlapon bámulunk, a legújabb események, táv-sürgönyök, levelezések, pénzügyi és tengerészeti tudósítások, a tudományos expediciókról közölt érdekesebbnél érdekesebb közlemények, a hirdetési rendszer új beosztása, a napi újdonságok kommentárjai, a kitűnő szerkesztési és technikai kezelés — mindezt a *Herald* teremte és Bennett agyában született meg. Alig állta föl Morse Washington és Newyork között az első táviró vonalt. Bennett már is hallatlan dolgot vitt véghez, és a washingtoni kongresszusi tárgyalásokat naponként sürgöny útján közölte. Az »egyesült sajtó« terve Bennett agyában született meg, és ő hozta azt életre Greelyvel együttesen. Csakhamar ezután hajóra ült, átjött Európába, bejárta a székvárosokat, és mindenütt kiváló irodalmi erőkből munkatársakat, levelezőket szerződtetett lapjához. Bennett önálló hírlapírói működése előtt hadi vagy politikai hírek hozatala csakis a hatóságok kegyével dicsekedhető hírlapok kiváltsága volt. Bennett mindezt fölforgatá. Futár-rendszere a mexikói háboruban oly tökéletesnek bizonyult, hogy a csatatéri híreket mindig előbb tudta, mint maga a kormány, úgy, hogy ez bueno-vistai győzelmének és Mexikó bevételének híréért köszönetet szavazott neki. De sőt az európai államok kormányait is hálára kötelezte. Erre nézve csak a krími, az olasz háború, az abisszinai és a kínai hadjáratra kívánunk utalni.

Az amerikai polgárháború alatt e lap rendes személyzetén kívül 63 csatatéri tudósító, tartott, kiknek évi fizetése 525,000 dollárra rugott. Hogy mily jó hatással volt a Bennett alkotta sajtóélet az egész journalisza osztályra, csak ma tűnik ki még igazán. Még nem oly rég ideje, hogy igen kétes és nem tisztességes dolognak tartották valamely lap munkatársának lenni, és a tudósítókat eo ipso csavargóknak tekintették. Ennek is vége. Az ország tekintélyes nagy

lapjai úgy gondoskodnak munkatársaikról, hogy azok senki kegyére sem szorulnak, és a legtekintélyesebb egyénekkel érintkezhetnek. Az eredmény az, hogy az emberek megkedvelik állásukat, és maguk is oly vállalkozó szellemet fejtenek ki, a minőt csak annak tudata idéz elő, hogy a fáradság jutalmát leli. A *Herald* reporterei átkozott ügyes fickók; mindennek nyomára jönnek, nem kimélnék sem pénzt, sem fáradságot.

Hogy az eltűnt afrikai utazót Livingstonet szintén a *Herald* egyik reportere találta meg, világszerte ismeretes. Ki vonná kétségbe, hogy a civilizált világ a *Herald* tudósításaiból néhány hét alatt többet tudott meg a titokszerű világ-rész belsejéről, mint mindazon tudósok és utazók révén, kik azt átkutatták. A *Herald* volt az első lap, mely 1873 tavaszán a Hall kapitány vezényelte, szerencsétlenül járt északi sarkexpedicióról először jelentést tett. És e jelentés nem csak néhány sorsnyi rövid sürgöny volt, hanem hasábokra terjedő tudósítás, melyet külön hajók hoztak, s mely egyszersmind a jégfokokon hajótörést szenvedettek élményeit is tűzetesen közölte. Mídon ugyanez év ápril havában az Atlantic hajó elmerült, s mindazok, kik Európából rokonaikat és barátaikat várták, kétségbeesetten jajveszékeltek, a *Herald* e kétségbeesés szavára azonnal sürgönyözött Liverpoolba, és a szerencsétlen hajó 1100-ra rugó utasainak és személyzetének nevét megsürgönyözteté; ha minden nevet csak egy dollárjával számítunk, elképzelhető, mily összeget áldozott a *Herald* csak azért, hogy a közönségnek szolgáljon.

Bennett nem tartozott azok közé, kik lapját bizonyos célok elérésére eszközül tekintik — nála ez volt maga a cél. Ha lapja tett is néha szolgálatot kormányoknak és a buta tömegnek hizelgett is, az ember mindig megközelíthetlen maradt; hidegen, büszkén és elszigetelve vándorolt át az életen, és sem édesgetés, sem hizelgés utjáról el nem tántorította. Mídon 1858-ban Buchanan követségi állomással kínálta meg, Bennett visszauta-

sita. — Midőn pedig a polgárháboru kezdetén egy déli politikusokból álló küldöttség meglátogatta, és föl kérte, hogy lapjában befolyását a déliek érdekében használná föl s emlékeztették, miszerint a déliek a *Herald*-ot mindenkor híven pártolták, a zord skót azt felelé: »Engem nem pártolt senki. Bármikor olvasásuk a *Herald*-ot, 4 centet mindenkor megér; ha pedig még így is pártolásnak nevezik, tudják meg, hogy a newyorki szolgálók egy hónap alatt jobban pártoltak, mint egész dél egy év alatt; de azért legkevésbé sincs eszemágában is lapomat a newyorki szolgálók organumává tenni.« — Ugyanekkor a kabinet elnöke, Seward a hírlapírókat tanácskozásra hívta egybe *Astor-House*-ba; Bennett nem jelent meg, hanem azt ízené, hogy igen örülne, ha a minisztert saját lakában üdvözölhetné.

Bennett már halva, de szelleme él a rendszerben, mely teremtményét kormányozza, és él fiában, ki nevét viseli s ki a *Herald*-ot számos palota, földbirtok és millióval egyetemben örökölte. E fiatal emberről sok léha mende-mondát koholtak és eresztettek szélnek; nem tudni valósággal, ha csak atyjának fia-e, vagy igazán *James Gordon Bennett*-e; egy azonban mindenesetre figyelmet és elismerést érdemel, az ugyanis, hogy üzletének dús jövedelmét — nem mint sok más nyomdatulajdonos, haszontalanul elfecsérelné vagy örült kedvtelésekbe ölné, hanem annak nagyobb részét lapjára fordítja; egyedül ez által kiérdemli mindazok tiszteletét, kik egy világlapot becsülni tudnak. Számos derék, törekvő hírlap létezik, mely olvasóira és a pártokra hatalmas befolyást gyakorol — a *Tribune* már rég nem áll az országban a közvélemény vezetőjeként egyedül; de az egész világon csak egy *Herald* van, mely — bármit mondjanak is gyöngéiről — naponként fölkelti mindazok hámulatát, kik megítélni képesek, mi az, ily óriási művet előteremteni.

Rövid vázlatokban ez története Amerika legjelentékenyebb hírlapírójának. A másik, ki melléte helyet foglal, *Gree-*

ley, a *Tribune* szerkesztője. Az a kérdési
mi szerezte e nagy jelentőséget e két fér-
finak, meglehetősen hosszú választ igé-
nyel. Irói tehetségük — bár mindkettő-
jüké rendkívüli volt — csak második
sorban jó számításba. Mindenek előtt
hallatlan szervezési képességük volt az,
mely képesítette őket, egy ily szétágazó
üzlet egyes fajait, — melyek közül el-
hanyagolni egyiket sem volt szabad, —
rendben tartani; továbbá ösztönszerű
érzékük, melylyel a közvéleményt kor-
mányozni tudták; ismerték, mi szája íze
szerinti az olvasónak és meg volt bennük
a becsületes akarat, hivatásuknak meg-
felelni s végre fölláldozó odaadással, vas-
szorgalommal és törhetlen hivatásérzet-
tel bírtak. Bennett kettőjük közül min-
denesetre a genialisabb; ő az embereket
és dolgokat részrehajlatlan, előítélettől
ment szemmel nézte s minden szeglet
a fején talált, de Greeleynek még is egy
nagy előnye volt fölötte; ő föl tudta az
amerikai nép lelkiismeretét élesztetni, és
oly nyelven szólott, mely magával raga-
dott mindent, s az egész nemzetet tollá-
nak rabjává tévé.

Cs. J.